

Category: Research Article

බුත්සරණින් හෙළිවන දොළොස්වන, දහතුන්වන සියවස්හි වාක්‍ය විචාරාත්මක ලක්ෂණ

නිර්මිති දයානන්ද

ARTICLE DETAILS

Published Online & Printed
October-November 2024

Author:

Dr. Nilmini Dayananda
Department of Languages
Faculty of Social Sciences and Humanities,
Rajarata University of Sri Lanka
Mihintale
Email: Nlmini@gmail.com

Keywords:

language and literature, *Buthsarana*,
Sinhalese Prose, analyzation of syntactical

Abstract

Butsarana is considered as the incomparable Sinhalese Prose. It was written by *Vidyachkravarti* at the end of the 12th century A. D or at the beginning of the 13th century A. D. *Butsarana* reflects a developed stage of the Sinhala language and literature. By the time, when *Butsarana* was written, the Sinhalese language had developed with some characteristics peculiar to it alone. The extent of the evolution of the syntax during the period from the 10th century A. D. to 13th century A. D. is remarkably significant when we compare the changes that took place in the subsequent period that is until about the 18th century A.D. This is an analysis of syntactical feature in *Butsarana*. This is an analyzis of syntactical features of the 12th and the 13th centuries which reflex through *Butsarana*. Prof. Wimal G. Balagalle's method and Mr. Munidasa Kumarathunga's method have been used to analyze the sentences in *Butsarana*. The sentence structure which reflexes at the end of the 12th century A. D or at the beginning of the 13th century A. D. can be identified through this research.

හැඳින්වීම:

මෙය විද්‍යාවක්‍රවර්තීන්ගේ බුත්සරණන් හෙළිවන දොළොස්වන, දහතුන්වන සියවස්හි වාක්‍ය විචාරාත්මක ලක්ෂණ පිළිබඳ විමර්ශනයකි. වාක්‍ය විචාරය හා ඓතිහාසික වාග්විද්‍යා විෂයය ක්‍ෂේත්‍රයන්ට අයත් මෙම පර්යේෂණය මගින් දොළොස්වන ශත වර්ෂයේ අගභාගයට හෝ දහතුන්වන ශතවර්ෂයේ මුල්භාගයට අයත් සිංහල වාක්‍ය සංස්ථිතිය පිළිබඳව අවබෝධයක් ලබාගත හැකිය.

ක්‍රමවේදය:

වාක්‍ය විචාරය නූතන වාග්වේදීන් සම්බන්ධයෙන් විවිධ සිද්ධාන්ත හා ක්‍රමවේදයන් ඉදිරිපත් කොට තිබේ. මෙහිදී විග්‍රහාත්මක වාග්වේදීන් විසින් අනන්තර සංයෝජක විශ්ලේෂණ ක්‍රමයද, නොම් වොම්ස්කි විසින් ප්‍රතියෝජක-ජනක ව්‍යාකරණයද, කාර්යමය වාග්වේදීන් විසින් කාරක ව්‍යාකරණයද ඉදිරිපත් කොට ඇත. මෙම අධ්‍යයනයට වඩාත් සුදුසු ක්‍රමවේදය හඳුනා ගැනීම සඳහා පළමුව මෙම සිද්ධාන්ත හා ක්‍රමවේද අධ්‍යයනය කරන ලදී.

බුත්සරණේ මෙම වාක්‍ය විචාරාත්මක අධ්‍යයනයේ වාක්‍ය මූලික වශයෙන් බෙදීමේදී විමල් ජී. බලගල්ලේගේ ක්‍රමයත්, එය නැවත සංයෝජකවලට බෙදා දැක්වීමේදී මුනිදාස කුමාරතුංගගේ ක්‍රමයත් අනුගමනය කොට ඇත.

බුත්සරණේ වාක්‍ය විචාරාත්මක ලක්ෂණ:

දොළොස්වන ශත වර්ෂයේ අගභාගයට හෝ දහතුන්වන ශතවර්ෂයේ මුල්භාගයට හෝ අයත් සම්භාව්‍ය සිංහල ගද්‍ය ග්‍රන්ථයක් වන බුත්සරණෙහි කර්තෘ, ග්‍රන්ථ නාමය සහ විෂයය ක්‍ෂේත්‍රය පිළිබඳව ග්‍රන්ථාවසානයෙහි මෙසේ දැක්වේ.

“විද්‍යාවක්‍රවර්තීන් විසින් කළ අමෘතාවහ නම් බුද්ධ චරිතය නිමි.” (බුත්සරණ, ලඬුකානන්ද, 1953: 360).

මෙම කෘතිය රචනා කරන ලද්දේ ‘විද්‍යාවක්‍රවර්තීන්’ විසින් බවත්, ඔහු විසින් එයට දෙන ලද නම ‘අමෘතාවහ’ යන්න බවත්, එහි බුද්ධ චරිතය විදහා දැක්වෙන බවත් මෙම පාඨයෙන් හෙළි වේ.

මෙහි සඳහන් ‘අමෘතාවහ’ යන්නෙහි ‘අමෘත සංඛ්‍යාත නිර්වාණය ලබා දෙන’ යන අරුත ගැබ්ව පවතී. එහෙත් මෙම ග්‍රන්ථයෙහි ප්‍රකීර්ණක හා මිශ්‍ර කථා කාණ්ඩවල සෑම ප්‍රධාන පාඨයක් අන්තයෙහිත්, සෑම දමන කථාවක අවසානයෙහිත් යොදා ඇති “‘බුදුන් සරණ යෙමි’යි බුත්සරණ යා යුතු.”, “‘මහතාණන් සරණ යෙමි’යි බුත්සරණ යා යුතු.” හා “‘සර්වඥයන් සරණ යෙමි’යි බුත්සරණ යා යුතු” ආදී පාඨ අනුව භාරසිය අසූ එක්වරක් හමුවන “බුත්සරණ යා යුතු” යන්න හේතුකොටගෙන ‘බුත්සරණ’ යන අපර නාමයක් භාවිතයට පැමිණ, වහරෙහි ජනප්‍රිය වී ඇත. (අභයසිංහ, 1999: 132, 133).

ත්‍රිපිටකයෙහි සඳහන් වන සූත්‍ර සහ අටුවා ඇසුරින් රචිත බුත්සරණෙහි අන්තර්ගතය අනුව ලබ්‍රගම ලඛිකානන්ද හිමි එය පරිච්ඡේද සොළොසකට බෙදා දක්වා ඇත.

මෙම පර්යේෂණාත්මක ලිපියේදී විමර්ශනය කරනු ලබන්නේ බුත්සරණන් හෙළිවන දොළොස්වන, දහතුන්වන සියවස්හි වාක්‍ය විචාරාත්මක ලක්ෂණයන්ය.

කාලාර්ථයේ අසම්භාව්‍ය ක්‍රියා වාක්‍යාංශය අග ධාතු ප්‍රකෘතියට පරව '-ත්' ප්‍රත්‍යය යෙදී, එය ද්විත්ව වශයෙන් යෙදීම බුත්සරණෙහි දක්නට ලැබේ.

උදා:

- I. "එ වේලෙහි එ ඇතු ළං වත් වත් සැදැහැත්තො ලෙහි අත් ගසන්නට වන්න, මුහුණැ අත් දෙන්නට වන්න, බලා සිටියැ නො හෙමිහ'යි මුහුණින් හෙන්නට වන්න. (82)
- II. "... එ බලත් බලත් 'මෙ වැනි රුවට මී නියා ජරාවක් වත් කල්හි අප අපට මැ කියන්නෙ කිමිදැ'යි" (229)
- III. "එ මිහිරි රුව ඇසැ හෙත් හෙත් එ මිහිරි කට හඬ කනැ හෙත් හෙත්, දකුණකින් ගත් කඩුව වැටිහෙන බව නො දැනැ" (65)
- IV. "මෙ සේ පැතිරී සවනක් සන බුදු රසින් මුළු ලොවැ සදමින් වඩුත් වඩුත්, නුවර රසින් සැදෙත් සැදෙත් පිල් සත් විදහා ගෙයි ගෙයි මොනරුන් නටත් නටත් මැදිරියෙහි හුන් ගිරා සැලලිහිණි ආදී පක්ෂීන් පියා පැහැරැ හඬත් හඬත්, විණා වේණු මිහිඟු බෙර ආදී ගැසුවත් නැති වැ තම තමා වැ හඬත් හඬත්, හත් පළත් ආහරණ තම තමා මැ කිඹිකිණික ජාල සෙ මධුරනාද පවත්වත් පවත්වත්, මෙ සලකුණින් 'වැඩි දැ වනැ'යි දික් කළ ඇසට" (80)
- V. "වාතමණ්ඩලයෙන් තමන් ගෙ මඩුව අහසට නැගෙත් නැගෙත් 'අප දුකින් කරවාගත් මඩුව ගියෙ යැ'යි හඬමින්, ..." (104)

මෙම වාක්‍ය වින්‍යාස රටාව අමාවතුරෙහිද දක්නට ලැබේ. මෙය නූතන ව්‍යවහාරයෙහි දක්නට නොලැබෙන ලක්ෂණයකි.

කාලාර්ථයේ අසම්භාව්‍ය ක්‍රියා වාක්‍යාංශ සඳහා බුත්සරණෙහි 'කල්හි' යන්නද යෙදී තිබේ. අමාවතුරේද මෙම ලක්ෂණය දක්නට ලැබේ.

උදා:

- I. "... කාරකාවෝ යැ යනාදි වූ උප්වල වූ ආහරණයන් උසුලන්නට වත් කල්හි, හැල් පිණිසැ ඉදි කළා වූ ලියැද්දේ පිපි මහනෙල් මල් හැල් ගෙවියන් සිත් සේ කඩා පළඳින කල්හි, සවාමිදරුවාණෝ වස් වසා අන්තයෙහි පවරා, ..." (121)

II. "... ඔහු විසින් අනුදත් කල්හි නා විමනට වදනා ගරුඩ රාජයක්හු සෙ එ අග්නි ශාලාව ඇතුළට සැක නැති වැ වැඩැ, ..." (123)

III. "... රතන සූත්‍රය වැනි ධර්ම රත්නයක් ලොවැ පහළ වුව මනා කල්හි, පස්වා දහසක් මුළුල්ලෙහි සියලු සත්ත්වයනට සියලු උපද්‍රව දුරු කරන ධර්ම නමැති ඖෂධ මහා වාක්ෂයක් ලොවැ මුල් බට මනා කල්හි, සුවාසු දහසක් ප්‍රාණීන් එකහෙළා අමා මහ නිවන් දුට මනා කල්හි, එ තැන්හි හුන් පිරිසින් සමහර කෙනෙක් නැගී සිටැ, ..." (170)

IV. "තව ද, තමන් වහන්සේ වෙදිස පච්ඡයෙහි ඉන්ද්‍රශාල නම් ගුහායෙහි වැඩැවසන කල්හි පඤ්ච පූච්ඡිමිත්ත දැකැ" (232)

V. "... පඤ්චශිඛයා යවා අවකාශ ඉල්ලා 'එන්නට කියව'යි වදළ කල්හි දෙදෙව් ලොවැ දෙවතාවන් හා සමඟ එක හැඳපලක් සා ලෙනට වැදැ...." (232)

මෙම ව්‍යවහාරය වර්තමානයේ අභාවිතව පවතී. නූතනයේ කාලාර්ථයේ අසම්භාව්‍ය ක්‍රියා සාදාගනු ලබන්නේ ධාතු ප්‍රකෘතියට පරව 'ද්දි' යනුවෙන් යෙදීමෙන් හෝ වර්තමාන කෘදන්තයට පරව 'විට' යනුවෙන් යෙදීමෙනි.

උදා:

I. උද හිරු නැගෙද්දී සූර්යකත් කුසුම් විකසිත වෙයි.

II. ගුරුතුමිය පන්තියට එන විට සිසුහු හුනස්නෙන් නැගිටිටහ.

ඊට සමීප වාක්‍ය රටාද බුත්සරණේ කාලාර්ථයේ අසම්භාව්‍ය ක්‍රියා වාක්‍යාංශ අතර දක්නට ලැබේ.

උදා:

I. "මෙසෙ මෙ තීර්ථකයන් වළහම් ගෙයෙකැ හඬන්නවුන් සෙ වියවුල් වැ හඬමින් සිටියැ දී, නැවැතැ ශක්‍රයා සුයඨ්ඳිව්‍යපුත්‍රයා කැඳවා" (104)

II. "බිසවුන් දරුවන් සොයා යා දී බොසතාණෝ ඇසිපිය නො බහා නිදි වියො වැ හුන්නාහ." (353)

අනියමාර්ථයේ අසම්භාව්‍ය ක්‍රියා සඳහා බුත්සරණේ 'නම්' නිපාතය 'ඉදින්' නිපාතය සහිතව මෙන්ම රහිතවද යෙදී ඇත.

උදා:

I. "... අපි ද ඉදින් ධූමයක් හළමො නම්, මේ නාගරාජයා තබා මුළු ලොව මැ ඉවසාගත නො හෙන්නෙ යැ, ..." (123)

- II. "... වහන්සෙ, ඉදින් කැමැති සෙයෙක් නම් ආකාශයට මැ නැඟී ගත මැනැවැයි කීහ." (94)
- III. "... ඉදින් තට බැරි නො වෙ නම්, මෙ තාගෙ ගිනිහල් ගෙයි අද එක රැය වසමෝ දැයි වදළ සේකැ" (122)
- IV. "එ ආළවකයා බසක් අසන්නා කැමැති එකෙක් වී නම්, රුවක් බලන ඇසක් ඇති එකෙක් වී නම්, කීවක් සිතන සිතක් ඇති එකෙක් වී නම්, එ මා දැමූ සත්ත්වයන් අතුරෙහි උභ් ගලවා ගන්නා බව නො දන්නි ද?" (139)
- V. "ඉදින් යාවකයෝ අවුත් සිටැ 'මහරජ, තා ගෙ ඇස් උදුරා දෙව'යි කිවු නම්, දිගුපුළු නිල්වු වන් දෙක තල් ලොඳ දෙකක් සෙ උදුරා අතැ තබාලමි." (320)

ඉහත සිවුවන වැකියෙහි 'නම්' නිපාතය 'ඉදින්' නිපාතය රහිතව යෙදී ඇති අතර සෙසු වැකිවල 'නම්' නිපාතය 'ඉදින්' නිපාතය සහිතව යෙදී තිබේ.

වාක්‍යාරම්භයෙහි 'ඉදින්' නිපාතය රහිතව වාක්‍ය මධ්‍යයේ 'නම්' නිපාතය වර්තමානයේද යෙදේ. වර්තමානයේ එය බහුලව යෙදෙන්නේ භාෂණ සිංහලයේය.

උදා:

- I. ඔයා යනවා නම් මාත් ඒ ගමනට එනවා.

'කෙසේද යත්' යන්න සහ එහි විකල්ප රූපද අනියමාර්ථයේ අසම්භාව්‍ය ක්‍රියා අර්ථයෙහි යෙදී ඇත.

උදා:

- I. "ඔවුන් ගෙ ගමන් යහපත් නියාව කෙසේද යත්: හිරුගෙ තෙජස්, සඳු ගෙ සෞම්‍යගුණ, මහ මුහුදෙහි ගැඹුරු ගුණ" (37)
- II. "සථිඥයන් වහන්සෙ මෙතෙක් දුර තැන් වදළෙ කුමක් පිණිස ද යත්, ඒ සථානය සියලු බුදුන් වහන්සෙවරුන් දැ ගෙ මහා ප්‍රාතිභායථි කරන තැන් හෙයින් නැවත සාධිප්‍රාතිභායථි බලන්නට මහා ජනයා රැස්වනු පිණිසත් දුරුතැන් දක්වා වදළ සේකැ." (100)
- III. "එ කවර හඬ සතරෙක් ද යත්: විධුරපණ්ඩිතයන් වහන්සෙ ගන්නා පිණිසැ පූණිහද නම් යක්ෂයා කුරු රට බැසැ ධනඤ්ජය නම් රජහු හා දූ කෙළැ දිනු ක්ෂණයෙහි අත හෙළාපියා 'මම දිනිමි' ගහාලූ හඬ යැ" (144)

IV. "මේ මැ සැටියෙ ලොකයෙහි අනිත් ආයුධ තුනක් ඇති. එ කවරෙ යත්: ශක්‍රයා ගෙ චප්‍රායුධ යැ, වෛශ්‍රවණයාගෙ ගදයුධ යැ, මාරයා ගෙ පාරාවළල්ල යැ මේ වෙලායුධය හා සතර යැ." (149)

V. "එ හි මසැස නම් කවරෙ ද යත්: යම් තැනෙක්හි ඇස රොම පිහිටියෙ ද, එ තැන්හි දියබෙරලිය මල පැහැ වූ ඉතා නිල් වූ පැහැ යැ, ..." (260)

මෙම ව්‍යවහාරයද මේ වන විට අභාවයට ගොස් ඇති අතර වර්තමානයේ බොහෝවිට අනියමාර්ථයේ අසම්භාව්‍ය ක්‍රියා සකසා ගනු ලබන්නේ ධාතු ප්‍රකෘතියට පරව '-ඔක්', '-හොක්' ප්‍රත්‍ය යෙදීමෙනි.

නූතනයේ මෙන් බුත්සරණේද කාලාර්ථයේ අසම්භාව්‍ය ක්‍රියාව සකසා ගැනීම සඳහා '-හොක්' ප්‍රත්‍යය යෙදී ඇති අන්දම පහත වැකියෙන් සනාථ වේ. මෙය අමාවතුරේ දක්නට නොමැති ලක්ෂණයකි.

උදා:

I. "එ ආයුධයෙහි බලවත්කම් කියත්: අහසට දැමුව හොත් දෙළොස් හවුරුද්දක් වැසි නැති වැ යෙයි; බිමට ගැසුව හොත් එතෙක් මැ කල් බිම නිලන තණගැටෙක් නැති වැ යෙයි, මුහුදට දැමුව හොත් සියලු මුහුද පැළී වළලු ගැසී විශැලියෙයි, මහමෙරට ගැසුව හොත් කිළිල්කඩක් සෙ කපා-ගෙනැ යෙයි." (149)

බුත්සරණෙහි සමීකරණ වාක්‍යද දැකිය හැකිය. මෙහි සමීකරණය දැක්වීමේදී අවධාරණාර්ථයේ 'නම්' නිපාතය යෙදී ඇත.

උදා:

I. "ඇසට රසඳුනක් බඳු වූ පුතුන් වැදුවෝ නම් වන්දාදේවිහ, පුතුන් ලද්දෝ නම් මහාප්‍රතාප රජ්ජුරුවෝ යැ"යි එකපැහැර තුඩ තුඩ කියැවූ හ." (13)

II. "නුඹ ගෙ මනහර රූ දුටු හෙයින් ඇස් ලද්දමෝ නම් අපි යැ, නුඹ ගෙන් කන්කලු බස් ඇසූ හෙයින් කන් ලද්දමෝ නම් ඇපි යැ, නුඹ ගෙ ගුණයෙහි මිහිරි විඳි හෙයින් සිත් ලද්දමෝ නම් අපි යැ, ..." (39)

මෙම වාක්‍ය රටාව වර්තමානය වන විට ලේඛන සිංහලයේ අභාවිතව ඇති අතර භාෂණ සිංහලයේ ඇතැම්විට භාවිත වේ.

උදා:

I. "මේක නං ඔයාගෙ වැඩක් තමයි."

II. "මේ සැරේ නං ක්‍රිකට් ලෝක කුසලානෙ දිනුවෙ ඕස්ට්‍රේලියාව."

III. "සුමාලි නං හරිම හුරුබුහුටි ගැනු ළමයෙක්."

මෙහිදී 'නම්' නිපාතය භාෂණ සිංහලයට අනුකූලව 'නං' යනුවෙන් යෙදී තිබේ.

'සුදුසු' යන පදයද බුත්සරණේ වාක්‍යවල විවිධාකාරයෙන් යෙදී තිබෙනු දැකිය හැකිය.

උදා:

I. "මේ පාත්‍රය ද නුඹ වහන්සෙට මැ සුදුසු යැ,...." (96)

II. "මෙසෙ උපදුව ඇති තැනෙක තපස්වින් වසන්නට සුදුසු නො වෙයි; සවාමීන් අනික් තැනකට වඩනා බව සුදුසුයැ'යි කීයැ." (138)

යථෝක්ත වාක්‍යවල මෙන් වාක්‍යාවසාන 'ය' නිපාතය සහිතව 'සුදුසු' යන්න වර්තමානයේ යෙදෙන්නේ කලාතුරකිනි. වර්තමානයේ බොහෝවිට ඊට පර්යාය පද වන 'උචිත', 'යෝග්‍ය' ආදී පද වාක්‍යාවසාන 'ය' නිපාතය සමග භාවිත වේ. යථෝක්ත අවසන් වාක්‍යයේ ප්‍රථම අන්තර් වාක්‍යයේ මෙන් නිෂේධාර්ථ ක්‍රියා පදයකට පූර්වයෙන් 'සුදුසු' යන පදය යෙදීම වර්තමානයේද දක්නට ලැබේ. නූතන ව්‍යවහාරයෙහි ඒ සඳහා බොහෝවිට යෙදෙනුයේ 'නු' නිපාතයයි.

පුනරුක්තිය බුත්සරණේ දක්නට ලැබෙන වාක්‍ය වින්‍යාස ලක්ෂණයකි. මෙහිදී කෘදන්ත රූප, පූර්ව ක්‍රියා රූප, ප්‍රච්ඡන්ත ක්‍රියා රූප, නිපාත හා ඇතැම් පදද බුත්සරණේ වාක්‍යවල පුනරුක්ත වශයෙන් යෙදී තිබෙනු දැකිය හැකිය.

උදා:

කෘදන්ත රූප:

I. "මා දීපඛිකරපාදමූලයෙහි අතට පත් නිවන් හැර සසරට වැදෑ හිස් කපා දුන්නෙ, ඇස් උපුටා දුන්නෙ, තෙලියත්ති පෙළී ලේ දුන්නෙ, සියතින් ලියා මස් දුන්නෙ, අඹුදරුවන් දුන්නෙ සාරාසඛ්ඛාකල්පලක්ෂයක් මුළුල්ලෙහි මහ දුක් ගත්තෙ මැ පිණිසා වේදැ'යි සිතා අනඳ මහ තෙරුන් වහන්සෙ අතින් පාත්‍රය හැර-ගෙනැ කැවුම් පිළිගෙනැ වදළ සේකැ." (233, 234)

II. "තව ද, සසර දුකට පිළියම් කියන, නිවනට නිසි ප්‍රතිපත්ති කියන, කුසල් අකුසලයට නිසි විපාක කියන, වරදට නිසි ආපත්ති කියන, ආසය අනුසය දෙකට නිසි දහම් කියන, තමන් ගෙ කායචිත්ත ප්‍රයෝගය හා හැනෙන බස් කියන, නො වළඟා අනුන් ගෙ ගුණ කියන 'කරව'යි කටයුත්තක් මැ කියන, 'නො කරව'යි නොකටයුත්තක් මැ

කියන, දහමැයි නොදහම් නොකියන, කුසල් හා පච්ඡි නොමුසු කරන, පච්ඡි හා කුසල් නොමුසු කරන, 'හරුව'යි හැරැපියැ යුත්තක් මැ කියන, 'ගනුව'යි ගත යුත්තක් මැ කියන 'බුදුන් සරණ යෙමි' බුත්සරණ යා යුතු." (300, 301)

III. "තව ද, සසර පමණින් ආවා වූ යාවකයනට 'ඉදෙව' යන, භයපතනට 'මම යැ' යන, උගතට පැනයට 'දන්මි' යන, 'බණ යැ'යි කිව 'කියමි' යන, මවුන් පියන් ගුරුන් ආදීන් වුව 'වදිමි, පුදමි' යන, දහමට පිහිටයෙමි' යන, සබවසට 'දිව් දෙමි' යන, බොරුවට 'වෙවුලමි' යන, 'සාධුන් දකිමිව'යි යන, අසාධුන් හා එක් වැ නො පැසෙමිව'යි යන, අත්පා ආදි කපන්නන්ට 'ක්ෂමා කෙරෙමි' යන, හිස් සිඳිනවුනට 'දිගායු වේව'යි යන, 'පඤ්චකාම යැ'යි කිව 'නිඤ්ඤා කෙරෙමි' යන, 'සංස්කාර ධම් යැ'යි කිව 'අනිත්‍ය යැ දුඃඛ යැ අනාත්ම යැ'යි යන, ..." (305-306)

පූර්ව ක්‍රියා:

I. "... නොයෙක් සිවුපාවෝ තමන් මුඛයෙන් ගත් තණ කබල කාන් නො පියා, හෙළාත් නො පියා එ හඬ අසා සිටිති." (256)

II. "තව ද මල් පිපි පරසතුරුකක් සෙ තමන් උපන් ලොව සුවපත් කළ, මහසායෙහි මහ වැව් පුරා වට වැස්සක් සෙ තමන් උපන් ලොව දහම් වැස්සෙන් සුහික්ෂ කළ, කෙවුන්නෙහි බඳ රුවනක් සෙ තමන් උපන් ලොව සනාථ කළ, මිහි බඳ ගසක් සෙ තමන් උපන් ලොව මිහිරි කළ, හඳුණාහි ඇතුන් සිටි කාලිඛිග වනයක් සෙ තමන් උපන් ලොව මහඇඟි කළ, මහ ඇඟි මුතු දෙන මුතු මුවදෙර මුහුදක් සෙ තමන් උපන් ලොව ධර්මරත්නාකර කළ, ගොකුණෙහි සිටි ගොරුදක් සෙ තමන් උපන් ලොව මඩගලය කළ, සඳුන් කපුරු උපදනා දඩවන බෙහෙදක් සෙ තමන් උපන් ලොව මිල වැඩි කළ, මහානිධානයක් එබූ ප්‍රදේශයක් සෙ 'වැඩසිටි තැන කොතැන දෝ හෝ'යි ලොවැස්සන් ලවා විමසවන, විදග්ගිනායෙහි එළසිතක් සෙ සාරපරම්පරායෙහි කෙළවරැ සිටියා වූ 'බුදුන් සරණ යෙමි' බුත්සරණ යා යුතු." (310)

III. "... මහා උත්සාහයෙන්, මහා පරාක්‍රමයෙන් 'අඹුවෝ යැ'යි නො සිතා 'දරුවෝ යැ'යි නො සිතා 'රාජ්‍ය යැ'යි නො සිතා, 'මස් යැ'යි නො සිතා, 'හිස යැ'යි නො සිතා, 'ලෙහෙ යැ'යි නො සිතා ජීවිත යැ'යි නො සිතා 'මුළු ලොව මේ සසර දුකින් කවර ද ගලම් දෙහෝ'යි යන සිතින් එක් දවසක් කරන යත්නයක් සෙ, එක පැයක් කරන යත්නයක් සෙ මහායත්න කොටැ" (236)

IV. "... එකුත්තිස් හවුරුද්දක් පඤ්චකාමසුව අනුභව කොටැ බ්‍රහ්මයන් එළැ වූ සත්පූච්ඡි නිමිත්ත දැකැ වදුරා, පඤ්චකාමයෙහි ආදීනව හා මහණවීමෙහි අනුසස් ද දැකැ වදුරා, රාහුල කුමාරයන් වහන්සෙ වැනි පුත්රුවනක් උපන් දවස්" (237)

ප්‍රච්ඡේද ක්‍රියා:

- I. "... නිමි වළල්ලෙන් යුක්ත වූ සිසාරා සිටැ බලනුවනට පතුල් මැදැ තේරිතේරි පැනෙන නාහි ඇති, වට රෙබා ඇති, නාහිමුඛය සිසාරා සිටි වට ඇති, මැදින් පැනෙන වට රෙබා ඇති, දුරට මැ පැනෙන්නා වූ දැවි හා දැවියෙහි වට රෙබා හා නිමිවළලු හා නෙමි මාණිකා ඇති, සක්ලකුණින් හොබනා වූ, ..." (248)
- II. "... 'මෙමැ නියා දනාධ්‍යායයෙක් මුළු ලොවැ කවුරුන් කෙරෙහි ඇද්ද! මෙසෙ වූ අද්භූතයක් දුටුවිරුවො ඇද්ද! මෙ වැනි ආශ්ච්‍යයක් ඇසුවිරුවො ඇද්ද? මෙසෙ විස්මය වූ දනසම්භාර ඇති 'එ මහතාණන් හා එක් වම්හ'යි 'එ උතුමා උපන් උපන් තැන්හි මැ උපදමොව'යි, මෙ වැනි අදහසෙක් සියලු සත්ත්‍වයනට වාසනා වේව'යි." (319,320)

නිපාත:

උදා:

- I. "දෙඳ දෙඳ නැගි සඳක් සෙ, හැම සතුන් තම තමන් ජීවිතයක් සෙ, නො හැකිළැ පිපි වනින් සිටිනා රන් පියුමක් සෙ, කර රස නැතිවැ අමා රස ගත් මහ මුහුදක් සෙ, හැම කල්හි මැ අඩු නොවැ සිටිනා පුන් සඳක් සෙ, පණු පිලවුන් නොවන් මිහි වදයක් සෙ, සෙණබය නැති මහ මේකුළක් සෙ, නො නැසී සිටිනා විදුලියක් සෙ, නො මිරිකි තිබෙන යෞවනයක් සෙ, මරින් නොමැකෙන ජීවිතයක් සෙ, දුගින් අතැපත් මහා නිධානයක් සෙ, මහ සායෙහි ලද අනැගි රස භෝජනයක් සෙ, මහ සයුරෙහි නැව් බුන් තැන්හි දුටු මහ දිවයිනක් සෙ, ආදි කප්හි මහ අඳුරෙහි දුටු ළහිරු මඬලක් සෙ, සසර බියෙහි දුටු නිවන් මඟක් සෙ, මහ ලෙඩෙකිහි ලද දිව බෙහෙදක් සෙ, දුකෙහි ලත් පිටිවහලක් සෙ, මරුකතරෙහි දුටු මහවිලක් සෙ, 'මුළු ලොවමැ අමුතු වැ මිහිරි වැ දුටු බුදුන් සරණ යෙමි' බුත්සරණ යා යුතු." (4)
- II. "... රැ දහවල් 'කවරක්හු දෙවි ලොවැ ලාලම් දෙ හෝ, කවරක්හු බඹ ලොවැ ලාලම් දෙ හෝ කවරක්හු අමා මහ නිවන්හි ලාලම් දෙ හෝ, කවරක්හු නිරැ දුකින් ගලවම් දෙ හෝ, කවරක්හු තිරිසන් දුකින් ගලවම් දෙ හෝ, කවරක්හු ප්‍රේත දුකින් ගලවම් දෙ හෝ, කවරක්හු අසුරකායෙන් ගලවම් දෙ හෝ'යි මිනිස් ලොවින් නා ලොවට, නා ලොවින් ගුරුළු විමනට, ගුරුළු විමනින් දඹදිවට, දඹදිවින් ලක්දිවට, ලක්දිවින් දඹදිවට දිවෙමින් සියලු සතුන් පිණිසැ ඇවිදැ නො විඩා වැ දුග්ගන් බුදුන් සරණ යෙමි' බුත්සරණ යා යුතු." (34)
- III. "එ ආළවකයා බසක් අසන්නා කැමැති එකෙක් වී නම්, රුවක් බලන ඇසක් ඇති එකෙක් වී නම්, කීවක් සිතන සිතක් ඇති එකෙක් වී නම්, එ මා දැමූ සත්ත්‍වයන් අතුරෙහි උගත් ගලවා ගන්නා බව නො දන්නි ද?" (139)

IV. "... සවසනික යැ ශ්‍රී වත්ස යැ නන්ද්‍යාවතී යැ සෞචස්නික යැ අවනංසක යැ වර්ධමානක යැ හද්‍රපීඨ යැ ප්‍රසාද යැ තොරණ යැ ශෙවනවෂ්‍ය යැ මගුල්කඩුව යැ මිණිතල් වැට යැ මොනරපිල්කලබ යැ වාමර යැ නළල්පට යැ මිණිරුවනැ දැසමන්මල්දම යැ නිලොත්පල යැ රක්තොත්පල යැ රක්තපද්ම යැ ශෙවනපද්ම යැ පූණිකලස යැ පූණිපාත්‍ර යැ සප්තසාගර යැ චක්‍රාවාටපච්ඡික යැ හිමාලය පච්ඡික යැ මහමෙරු පච්ඡික යැ හිරමඩුලු යැ සදමඩුලු යැ දෙ දහසක් කොදිවි පිරිවර කොටැ ඇති සතර මහාවිප යැ පිරිස් සහිත වූ සත්රුවනින් හෙබි චක්‍රවර්ත්තියැ දක්ෂිණාවතී වූ ධවල ශතීබ යැ සවණ්ණ මත්ස්‍ය යුගල යැ චක්‍රායුධ යැ පඤ්ච මහා ගඬිගා යැ සප්ත-කුලපච්ඡික යැ සප්ත දහතලා යැ ගරුඬරාජ යැ ශිශුමාර යැ ධිවජ යැ පතාකා යැ රත්සිවි ගෙ යැ සවණ්ණවාලව්‍යජන යැ කෙලාසපච්ඡික යැ සිංහරාජ යැ ව්‍යාසුරාජ යැ, වලාහක අශව රාජ යැ උපොෂථ හසති රාජ යැ වාසුකී නාගරාජ යැ හංස රාජ යැ වෘෂභ රාජ යැ ඵෙරාවණ හසති රාජ යැ ස්වණ්ණමකර යැ සත්රුවන් මහා නෞකාව යැ වසුපස්සෙහි ලු දෙන්නු යැ කිම්පුරුෂ යැ කින්තරී යැ කුරවි කෙවිල්ලො යැ මයුර රාජ යැ ක්‍රොඤ්ච රාජ යැ චක්‍රවාක රාජ යැ ජීවඤ්ජීවක නම් පක්ෂි රාජ යැ ස දිව්‍යලොක යැ සොළොස් බඹතල යැ යන මෙතෙක් ලක්ෂණ තාක් යටපත්ලෙහි පැනෙන හෙයින් මුළු ලොවැ තමන් සරණ වන් බව හඟවන්නාක් වැනි වූ, ශක්‍රයා හිස තබා සැතැපෙන බිස්සක් වැනි වූ සොඬා හළ පැන් මහා බඹ හට අභිෂේකජල කළා වූ, ශ්‍රී පාද ඇති වන බැවින් දෙවන මහා පුරුෂ ලක්ෂණයෙන් හෙබි සිටියා වූ බුදුන් සරණ යෙමි' බුත්සරණ යා යුතු." (248, 249)

V. "බොධිසත්ත්ව කලැ විධුරපණ්ඩිත වැ මනුෂ්‍යරාජයකු හා නාගරාජයකු හා ගරුඬරාජයකු හා එක විටැමැ විවාළ පැන ක්ෂණයෙහි විසඳා නාගරාජයා ගෙ කණ්ඩමාණිකායෙන් හා ගරුඬරාජයා ගෙ රන් මාලායෙන් හා ශක්‍ර දිව්‍යරාජයා ගෙ දිව සඵයෙන් හා මනුෂ්‍යරාජයා ගෙ ගෙරි දහස් ආදීන් හා පූජා ලැබන් පැන විසඳු හ." (151)

VI. "එක් බුදු කෙනකුන් වහන්සෙ සක්මන් කරන කල්හි අනිත් බුදුන් වහන්සෙ වැඩහෝනා සේක් හෝ යැ, වැඩ සිටිනා සේක් හෝ යැ, වැඩහිඳිනා සේක් හෝ යැ." (112, 113)

VII. "පන්සියක් රාජකුමාරවරුන් රහත් කොටැලා මහා වනයෙහි වැඩැහිඳැ කැටි වූ දිව්‍යබ්‍රහ්මයනට මහාසමය සූත්‍රය දෙසා-වදළ දවස් ද, දෙළොස් හවුරුද්දක් මුළුල්ලෙහි පොළො තෙලෙ සිටැ බඹලොව දක්වා සියලු සතුන් විසඳාගත නුහුණු මඬිගල ප්‍රශ්නය විසඳා මහාමඬිගල සූත්‍රය දෙසා-වදළ දවස් ද, තමන් වහන්සෙ ගෙ පුත් වූ රාහුල කුමාරයන් වහන්සෙට අවවාද කරනු පිණිසැ අම්බලට්ඨිකාවට වැඩැ රාහුලොවාද සූත්‍රය දෙසා-වදළ දවස් දැ සමචිත්තපරියාය සූත්‍රය දෙසා-වදළ දවස් දැ'යි මේ සතර තැන්හි" (244)

මේ අතුරින් වර්තමාන සිංහල වාක්‍යවල මෙසේ පුනරුක්තව යෙදෙන්නේ 'හෝ', 'ද', 'ක්' ආදී නිපාත පමණි.

උදා:

- I. සුනිල්ද, කමල්ද, නිමල්ද, අමල්ද පුහුණුවීම් කටයුතු සඳහා ක්‍රීඩාංගණයට ගියහ.
- II. විදුහල්පතිතුමාත්, ආචාර්ය මණ්ඩලයත්, දෙමව්පියන් අතුරින් කිහිපදෙනෙකුත්, උසස් පෙළ සිසුහුත් වාරිකාව සඳහා සහභාගි වූහ.
- III. සුරේනි හෝ සුනන්ද හෝ මම හෝ කෙටි දුර ධාවන ඉසව්ව සඳහා සහභාගි වෙමි.

එකම වාක්‍යයක් තුළ ඇතැම් පද නැවත නැවත යෙදීම හෙවත් පද පුනරුක්තිය බුත්සරණේ ප්‍රකට භාෂා ලක්ෂණයකි. ඒ පිළිබඳ නිදසුන් කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

සුදුසු:

උදා:

- I. "උන් වහන්සේ විසින් සුදුසු සුදුසු කොට ප්‍රාතිභායථී දැක් වූ කල්හි කරන සාධුකාර කොලාහල යැයි දැන්වූ සෙයෙකැ." (97,98)
- II. "සෙසු සුයාම-සන්තුසිතාදී දිවාපුත්‍රයෝ තමන් තමනට සුදුසු සුදුසු වූ වල් විදුනා දි වූ නොයෙක් මඩගලෝපකරණ ගෙනැ නික්මුණහ." (117)

මෙම වාක්‍යවල මෙන් 'සුදුසු' යන පදය ද්විත්ව වී යෙදෙනු වර්තමානයේ දක්නට නොලැබේ.

උදා:

- I. "එසේ අශෝභන ලෙස හැසිරීම ඔබ වැන්නකුට සුදුසු නො වෙයි."

ලදින්:

උදා:

- I. ".... සෝවන්මග ලදින් සොවන් එල ලදින්, සකාදගාමී මග ලදින් සකාදගාමී එල ලදින්, අනාගාමීමග ලදින් අනාගාමීඑල ලදින්, රහත් මග ලදින් රහත් එල ලබන විට මැ එකොළොස් දහස් පන්සියක් ගඩුගා වැදැ පිරිහිය මහ මුහුදක් සෙ" (273)

කෙනෙකුව:

උදා:

- I. "සවාමීනි, තෙපි සඳුට වඩා සෞම්‍ය කෙනෙකුව, හිරුට වඩා තෙජස් ඇති කෙනෙකුව, මුහුදට වඩා ගැඹුරු කෙනෙකුව, මහමෙරට වඩා අවල කෙනෙකුව, සියලු රුවන්හි,

සියලු මල්හි සියලු තරුවෙහි, සියලු විදුලියෙහි, සියලු දෙව් දූන්නෙහි සියලු සන්ධ්‍යා වලායෙහි, සියලු සරද්වලායෙහි පැහැ තාක් එක් කොටැ අළලාපියා, ...” (240)

දවස්ද:

උදා:

- I. "... බිම්සර රජ්ජරුවන් ගෙ ගෙහි වැඩැ හිඳැ තිරොකුඩ්ඩ සූත්‍රය වදළ දවස් ද, සුමනමාලාකාර සමාගමයෙහි බණ වදළ දවස් ද, බදිරභිගාර ජාතක සමාගමයෙහි බණ වදළ දවස් ද, ජම්බුකාජිවක සමයෙහි බණ වදළ දවස් ද, ආනන්දසෙට්ඨි සමාගමයෙහි බණ වදළ දවස් ද වෙන වෙන මැ සුවාසු දහසක් ප්‍රාණින් අමාමහ නිවන්හි ලු 'බුදුන් සරණ යෙමි' බුත්සරණ යා යුතු." (243, 244)
- II. "පන්සියක් රාජකුමාරවරුන් රහත් කොටැලා මහ වනයෙහි වැඩැහිඳැ කැටි වූ දිව්‍යබ්‍රහ්මයටනට මහාසමය සූත්‍රය දෙසා-වදළ දවස් ද, දෙළොස් හවුරුද්දක් මුළුල්ලෙහි පොළො තෙලෙ සිටැ බඹලොව දක්වා සියලු සතුන් විසඳා-ගත නුහුණු මභිගලප්‍රශ්නය විසඳා මහාමභිගල සූත්‍රය දෙසා-වදළ දවස් ද, තමන් වහන්සේ ගෙ පුත් වූ රාහුල කුමාරයන් වහන්සේට අවවාද කරනු පිණිසැ අම්බලට්ඨිකාවට වැඩැ රාහුලොවාද සූත්‍රය දෙසා-වදළ දවස් ද, සමචිත්තපරියාය සූත්‍රය දෙසා-වදළ දවස් දැ'යි මෙ සතර තැන්හි සියයෙකැ දහසෙකැ ලක්ෂයෙකැ කොටියෙකැ ප්‍රකොටියෙකැ යනාදි හිමක් නැති වැ අසඬ්ඛ්‍ය බැගින් අනන්තාපරිමාණ සත්වයන් නිවන් මහ පුරයෙහි ලු 'බුදුන් සරණ යෙමි' බුත්සරණ යා යුතු." (244)

බව යැ:

උදා:

- I. "තව ද, පිරි තිබෙන්නා වූ ඇඟිලි ඇති බව යැ, තව ද ක්‍රමයෙන් සිහින් වැ ගිය ඇඟිලි ඇති බව යැ, තව ද වට වූ ඇඟිලි ඇති බව යැ, තව ද රත් වැ තිබෙන්නා වූ නිය ඇති බව යැ; තව ද සිනිඳු වූ නිය ඇති බව යැ, තව ද සැඟැවී තිබෙන්නා වූ බොලැට ඇති බව යැ, ..." (258-260)
- 3.2.1.6 එකම විශේෂණ, නාම පද, ක්‍රියා පද හා කෘදන්ත පුනරුක්තව සිංහල වාක්‍ය තුළ යෙදීම මේ වන විට අභාවයට ගොස් ඇත.
- 3.2.1.7 බුත්සරණෙහි අන්තර්ගත තවත් වාක්‍ය රටාවක් නම් උක්ත නාම පදයට අනතුරුව කෘදන්ත නාමයක් යෙදී සැකසුණු නාම විශේෂණ වාක්‍යාංශ සහිත වාක්‍යයි.

උදා:

- I. "ඕ එක් දවසක් පතුල් පහණින් සොඳන්නී පළමු වත් කළ පැන් මදක් ගොස් විශැලි-ගියා දුට, ..." (224)

- II. "... ශක්‍රදෙවෙන්ද්‍ර තෙමේ තමා ගෙ පුරස්ත්‍රීන් කෙරෙන් එක් ස්ත්‍රීයක කැඳවා කියන්නෙ: 'පාට්ටියෙහි යම් වස්තුවක් තිට ප්‍රිය ද එයට දසවරයක් ගනැ'යි කීයැ." (316)
- III. "එ අසා බැමණිය කියන්නී 'තො සඬිග්‍රාම භූමියට නො වැදෑ මැ පැරැදි එකකු වැන්නෙහි, ජඩ වූ තඹවිටිමැලිය, මට කන්නළවු නො පිරුවා ගොස් රජ්ජුරුවන් අතින් කෙල්ලක කොල්ලකු ගෙනෙව'යි කියා බමුණා වෙර ලේ කයි." (337)
- IV. "බෝසතාණො ලොකු කුමාරයන් කැඳවා කියන්නාහු 'පෙරමගට ගොස් බමුණා අතැ කෙඩ පිරිකර ගෙනැ කැඳවාගෙනැ එව'යි යැවූ හ." (342)
- V. "එ මැ දවස් සඳ මහ රජාණො සවස්නයක් දක්නාහු; මිනිසකු අවුත් රන්මල් දෙකක් තමන් අතට දුන්නා දැකැ, පිබිඳැපියා වතුර්වෙදයෙහි නිපුණයන් ගෙන්වා-ගෙනැ තමන් දුටු සවස්නය විවළහ." (355, 356)

මෙම වාක්‍ය රටාව අමාවතුර බුත්සරණ යන ග්‍රන්ථද්වයේම බහුලව දක්නට ඇතත් මේ වන විට එය අභාවයට ගොස් ඇත.

යමෙක් සිතු දෙයක් පිළිබඳව දැක්වීමේදී කෙටි වාක්‍යාංශයකින් සිතු බව දක්වා ඉන් අනතුරුව සිතු දෙය දැක්වීමේ වාක්‍ය රටාව අමාවතුරේ මෙන්ම බුත්සරණේද දක්නට ලැබේ. මෙම ග්‍රන්ථයෙහි මෙම වාක්‍ය රටාව යමෙක් කියූ දෙයක් පිළිබඳව දැක්වීමේදී යෙදී තිබේ.

උදා:

- I. "මෙසෙ දන් කෙළි මැ කෙළි කොටැ දන් දී අට හැවිරිදි වයස් වූ කල විසිතුරු වූ ප්‍රසාදයෙහි පනවන ලද ශ්‍රී යහන් මසතකයෙහි පලක් බැඳ වැඩහිඳැ සිතන්නාහු; "මා ඉපැදැ දන ක්‍රියාවෙහි සුව නො විඳැ දවස් ගණනෙක් නිකම් මැ ගියෙ යැ, හෙ දැන් අට හවුරුද්දෙකැ, තව ද දවස් මෙසෙ මැ යේ දෝ හෝ'යි" (320)
- II. "බිසවු කියන්නාහු 'සවාමිනි, නුඹ වහන්සෙ පෙරැ දන් දෙන්නට කියත් මුත් නඟා තබන්නට නො කියන සේකැ, දැන් කුමක් සඳහා මෙසෙ වදළදැ දැ'යි සැක කොටැ පිළිවිස්සාහ." (325)
- III. "... සිත් නමැති දිය එවැ නිවා සිතන්නාහු: 'දන් නමැති සත්‍ය ක්‍රියාව දෙසැ'යි කී නගරවාසීන් සිත් ගන්නට නො පිළිවෙනැ" (326)
- IV. "එ සඳැ වෙසතුරු මහරජාණො සිතැ ඇත්ත කියන්නාහු: 'සොඳුර, අප ගෙ ඇතු දන් දුන්නෙන් නගරවාසී කිපී අප මෙ රටැ නො හින්දැ දී වඩිගගිරි වනයට යවන්නට සම්මත කළොල, එසෙ හෙයින් ඇපි වනයට යම්හ, අප වලට ගියහ'යි දළ සෝදුකින් නො තැවී සුව සෙ ජීවත් වව, දරුවන් දෙබිහින්නන් කෙරෙහි බියපත්

වව. සොඳුර, තොප දිවි රැක්මෙහි සිත් ඇති වව, අප ගිය කල තොප රක්ෂා කරන සවාමිකෙනකුන් ඇත. උනට කීකරු වූ අත්පාමෙහෙ කරව, තව ද දරුවන් කෙරෙහි බියපත් වව'යි කීහ." (326)

- V. "එ සඳැ පුසතිදෙවි ද යෙහෙළණින් බස් අසා පුතණුවන් කෙරෙහි කළ ශෝකයෙන් හඬමින් කියන්නාහු: 'සෙලින් හි මියෙමි මැ යැ, දිව ඇදැ කා මියෙන් මැ යැ, සිරිගි කා මියෙමි මැ යැ, ගිනි වැදැ මියෙමි මැ යැ, මාගෙ මද වරදකුන් නැති ම-පුතණුවන් වනාන්තර යවත් නොහැමිමෙමි, නගරවාසීන් ගෙ කියමන් ගෙනැ ම-පුතණුවන් වනාන්තර යවා නම් 'මි සැලු' කල මැස්සන් පලන්නා සෙ තොප ගෙ රජය නස්නෙ වේදැ'යි කීහ." (327)

වර්තමාන ව්‍යවහාරයේයේදී යමකු සිතූ දෙයක් පිළිබඳව 'සිතී' යන ආබ්‍යානයෙන් අවසන් වන කෙටි වාක්‍යාංශයකින් දක්වනු නොලැබේ. ඊට විකල්ප වශයෙන් නූතන ව්‍යවහාරයේ සිදුවන්නේ උක්තය හා ආබ්‍යානය අතරට සිතූ දෙය උද්ධෘත පාඨ ලක්ෂණ යටතේ යෙදීමයි.

උදා:

- I. සුනිමල් "මම හොඳින් ඉගෙන, උසස් රැකියාවකට ගොස් දුගී බවින් අත් මිදෙමි"යි සිතීය.

නූතන ව්‍යවහාරයේ යමකු පැවසූ දෙයක් පිළිබඳව සඳහන් කරන්නේද උක්තය හා ආබ්‍යානය අතරට පැවසූ දෙය උද්ධෘත පාඨ ලක්ෂණ යටතේ යෙදීමෙනි.

උදා:

- I. සුනිමල් "අම්මේ, මට විභාගට කොළඹ යන්න තියෙන්නෙ හෙට උදේ පාන්දර"යැයි පැවසීය.

ප්‍රකාශයට අනතුරුව උක්තය හා ආබ්‍යානය යෙදීමේ වාක්‍ය රටාවක්ද නූතන ව්‍යවහාරයේ පවතී.

උදා:

- I. "ඉදිරි වසර කිහිපය තුළ විරැකියා ප්‍රශ්නයට ස්ථිරසාර විසඳුම් ගේනවා"යැයි ජනාධිපතිතුමා ප්‍රකාශ කළේය.

තමන් නිශ්චිතව දන්නා දෙයක් පිළිබඳව අවධාරණාර්ථයෙන් ඇසීම සඳහා භාවිත වූ 'වේද' යන්න සහිත වාක්‍ය රටාවක් බුත්සරණෙහි දැකිය හැකිය.

උදා:

- I. "හැයි සවාමිනි, නූඹ ගෙ සෘද්ධි ප්‍රාතිභායී බලන්නට වේ ද මා එන්නෙ?" (105)

- I. "සියලු සේනාව බිඳී ගිය කලැ වේ ද රජ්ජුරුවන් තමන් ඇතු නැගෙන්නේ?" (107)
- II. "ආලවකය, කුමක්හි හසළ කළ සුව ඵලවන්නේ දැ'යි කියා වේ ද තා විචාරන්නේ?" (153)
- III. "මෙ දඹදිවට සලකුණු වූයෙ දඹ ගස් වේ දැ'යි කියා" (190)
- IV. "... එසේ හෙයින් වේ ද තී මෙ නර මහල්ලාට අඹු වූයේ?" (336)

මෙම වාක්‍ය රටාව වර්තමානයේ අභාවිතය. එහෙත් භාෂණ සිංහලයේ 'වේද' යන්නට විකල්ප වශයෙන් වර්තමානයේ 'නේද?' යන්න භාවිත වේ.

උදා:

- I. "මං කිව්ව නිසා නේ ද අද ඔයා මේ රැස්වීමට ආවේ?"
- II. "පොඩි කාලෙ ඉඳල මහන්සිවෙලා ඉගෙන ගත්ත නිසා නේද සුනිල් අද හොඳ රස්සාවක් කරන්නේ?"

බුත්සරණේ ඇතැම් ප්‍රශ්නාර්ථ වාක්‍යවල ප්‍රශ්නාර්ථවාචී පදය වාක්‍ය මධ්‍යයේ යෙදී තිබේ.

උදා:

- I. "... මෙ දෙව සමාගමයෙහි කිමි ද තා බලන්නේ?" (142)

එහෙත් මෙම ව්‍යවහාරය මේ වන විට අභාවිතව ඇති අතර වර්තමානයේ ප්‍රශ්නාර්ථවාචී පදය යෙදෙන්නේ වාක්‍ය අගටය.

උදා:

- II. "ඔබ මෙහි බලන්නේ කුමක්ද?"

බුත්සරණේ අන්තර්ගත වාක්‍ය විචාරාත්මක ලක්ෂණ මෙසේ විමර්ශනය කළ හැකිය.

බුත්සරණේ වාක්‍ය විචාරාත්මක ලක්ෂණ මෙසේ විමර්ශනය කළ හැකිය.

නිගමනය:

යටෝක්ත විමර්ශනයට අනුව පැහැදිලි වන්නේ කාලාර්ථයේ අසම්භාව්‍ය ක්‍රියා වාක්‍යාංශය අග ධාතු ප්‍රකෘතියට පරව '-ත්' ප්‍රත්‍යය යෙදී, එය ද්විත්ව වශයෙන් යෙදීම, කාලාර්ථයේ අසම්භාව්‍ය ක්‍රියා වාක්‍යාංශ සඳහා බුත්සරණෙහි 'කල්හි' යන්නද යෙදීම, වර්තමානයට සමීප වාක්‍ය රටාද බුත්සරණේ කාලාර්ථයේ අසම්භාව්‍ය ක්‍රියා වාක්‍යාංශ අතර දක්නට ලැබීම, අනියමාර්ථයේ අසම්භාව්‍ය ක්‍රියා සඳහා අමාවතුරේ මෙන්ම බුත්සරණේද 'නම්' නිපාතය 'ඉදින්' නිපාතය සහිතව මෙන්ම රහිතවද යෙදීම, 'කෙසේද යත්' යන්න සහ එහි විකල්ප රූපද අනියමාර්ථයේ අසම්භාව්‍ය ක්‍රියා අර්ථයෙහි යෙදීම, නූතනයේ මෙන්

බුත්සරණේද කාලාර්ථයේ අසම්භාව්‍ය ක්‍රියාව සකසාගැනීම සඳහා ‘-හොත්’ ප්‍රත්‍යය යෙදීම, සමීකරණ වාක්‍යවලදී සමීකරණය දැක්වීමේදී අවධාරණාර්ථයේ ‘නම්’ නිපාතය යෙදීම, කෘදන්ත රූප, පූර්ව ක්‍රියා, ප්‍රච්ඡන්ත ක්‍රියා, නිපාත පුනරුක්තිය, සුදුසු, ලදින්, කෙනෙකුව, දවස්ද, බව යැ, ආදී පද පුනරුක්තිය, නාම පදයට අනතුරුව කෘදන්ත නාමයක් යෙදී සැකසුණු නාම විශේෂණ වාක්‍යාංග සහිත වාක්‍ය අන්තර්ගත වීම, යමෙක් සිතූ දෙයක් පිළිබඳව දැක්වීමේදී කෙටි වාක්‍යාංගයකින් සිතූ බව දක්වා ඉන් අනතුරුව සිතූ දෙය දැක්වීමේ වාක්‍ය රටාව දක්නට ලැබීම, තමන් නිශ්චිතව දන්නා දෙයක් පිළිබඳව අවධාරණාර්ථයෙන් ඇසීම සඳහා භාවිත වූ ‘වේද’ යන්න සහිත වාක්‍ය රටාව හා ඇතැම් ප්‍රශ්නාර්ථ වාක්‍යවල ප්‍රශ්නාර්ථවාචී පදය වාක්‍ය මධ්‍යයේ යෙදීම ආදී වාක්‍ය විචාරාත්මක ලක්ෂණ බුත්සරණෙහි අන්තර්ගතව ඇති බවයි.

ප්‍රණාමය:

මෙම පර්යේෂණය සඳහා මාර්ගෝපදේශකත්වය සැපයූ ජේරාදෙණිය විශ්වවිද්‍යාලයේ සිංහල අධ්‍යයනාංගයේ ජ්‍යෙෂ්ඨ මහාචාර්ය පියසීලි විජේමාන්න මහත්මියටත්, කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලයේ සිංහල අධ්‍යයනාංගයේ ජ්‍යෙෂ්ඨ මහාචාර්ය ගුණවර්ධන නානායක්කාර මහතාටත්, කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලයේ වාග්විද්‍යා අධ්‍යයනාංගයේ මහාචාර්ය අශෝක ප්‍රේමරත්න මහතාටත් මාගේ කෘතචේදීත්වය හිමි වේ.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය:

❖ ප්‍රාථමික මූලාශ්‍රය:

01. ලඛිකානන්ද හිමි, ලබුගම. (1953). (සංස්.). බුත්සරණ. කොළඹ: සී/ස ඇම්. ඩී. ගුණසේන සහ සමාගම.

❖ ද්විතීයික මූලාශ්‍රයන්:

01. කුමාරතුංග, මුනිදාස. (1956). ක්‍රියා විවරණය. මරදන: කේ. ඒ. ආරියදස සහ සමාගම.

02. කුමාරතුංග, මුනිදාස. (2000). ව්‍යාකරණ විවරණය හෙවත් සිංහල භාෂා ව්‍යාකරණය. කොළඹ: සී/ස ඇස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ.

03. කුමාරතුංග, මුනිදාස සහ ගුණවඩු, අමරසිරි. (1965). සිදත්සගරා විවරණය. කොළඹ: කේ. ඒ. ආරියදස සහ සමාගම.

04. බලගල්ලේ, විමල් ජී. (2001). භාෂා අධ්‍යයනය හා සිංහල ව්‍යවහාරය. කොළඹ: සී/ස ඇස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ.